

Organització de l'aprenentatge a través dels ambients de lliure circulació.

Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport. Universitat Ramon Llull.

Grau d'Educació Primària. Treball de Fi de Grau. Curs 2017-2018

Autora: Carla Aragonés Llenas. Tutora: Carme Solé Resano

RESUM

Actualment ens trobem en un fenomen emergent d'escoles que es plantegen la necessitat de canviar l'educació, i algunes d'elles han optat per utilitzar metodologies no directives, on l'infant és el principal protagonista del seu aprenentatge. Així doncs, l'objectiu principal d'aquesta recerca és conèixer una de les metodologies més innovadores que avui en dia s'està portant a terme a diferents escoles catalanes, i poder investigar el seu funcionament i la seva organització. La metodologia utilitzada és quantitativa i qualitativa. Per aquest motiu, han participat 4 escoles de les quals han respost a un qüestionari un total de 28 mestres, i dues entrevistes a experts en la temàtica, per tal de poder fer un seguiment i una valoració del mètode. Els principals resultats confirmen que, tot i que hi ha inconvenients, l'aprenentatge a través d'ambients de lliure circulació aporta molts beneficis per a tots els alumnes. Els mestres participants valoren de forma molt positiva els avantatges que té respecte a altres mètodes d'aprenentatge i la majoria estan molt satisfets dels resultats obtinguts.

Paraules clau: escola lliure i activa, educació no directiva, ambients d'aprenentatge, lliure circulació, organització escolar.

ABSTRACT

Nowadays there is an emerging phenomenon of schools that consider the need to change education. Some of them have chosen to use non directed methodologies in which the child is the main actor of his own learning. Thus, the aim of this research is to get acquainted with one of the most innovative methodologies that is being carried out in different catalan schools today as well as to study and observe its functioning and its organisation. The methodology is quantitative and qualitative. For this reason, 4 schools have participated, from which a total of 28 teachers have answered to a questionnaire. Also, two experts in the field have been interviewed in order to be able to monitor and evaluate their method. The main results confirm that, even though there are issues, learning through free-flow environments provide many benefits to all pupils. The participating teachers value the advantages it has in relation to other learning methods highly positively. Most of them are very satisfied with the results obtained.

Keywords: free and active school, non directed education, learning environments, free-flow education, school organisation.

1. INTRODUCCIÓ

Avui en dia s'alcen moltes veus reclamant un canvi a les escoles i a l'educació en general. Veus que reclamen una manera diferent d'ensenyar i d'aprendre. Una educació integral de qualitat que s'ajusti a les necessitats i interessos dels alumnes del segle XXI, per tal d'aconseguir l'objectiu de formar persones responsables, capaces d'assumir la vida en la seva integritat, compromeses amb el seu entorn i capaces de desenvolupar-s'hi amb eficàcia. Aquest és un dels principals missatges que destaca Vallory (2015) quan ens afirma que urgeix replantejar el propòsit de l'educació i l'organització de l'aprenentatge.

L'escola s'ha d'adaptar als canvis de la societat actual, una societat oberta, plural i en constant transformació. El món canvia; l'educació també ha de canviar. Les societats viuen transformacions profundes arreu, i això exigeix noves formes d'educació per promoure les competències que necessiten les societats i les economies, avui i demà. (Bokona, 2015). Tal com diu Carbonell (2015, p.4) "tothom és conscient que l'escola no pot quedar-se ancorada en el model del segle XIX tal com va ser concebuda aleshores. La institució escola, ha de reinventar-se per tal de poder respondre els reptes que el món actual li demana".

Fa uns anys que ens trobem amb un fenomen emergent d'escoles que es comencen a replantejar el sistema educatiu actual. A Catalunya, sempre hi ha hagut diferents moviments d'innovació educativa, i actualment molts centres públics i privats volen donar resposta a les necessitats d'avui en dia. Sasot i Belvis (2017), afirmen que s'estan produint canvis pedagògics en la forma d'ensenyar i aprendre que impliquen noves formes d'interaccionar i d'organitzar els processos pedagògics. Això suposa sovint un qüestionament de la distribució de les aules, de com es disposa el mobiliari i amb quin objectiu, així com, de l'aprofitament dels passadissos i dels espais comuns, com a nous espais que poden contribuir a diferents interaccions d'aprenentatge i convivència.

Aquests canvis es manifesten en diferents projectes pedagògics que han fet emergir una gran varietat d'escoles amb l'objectiu de respectar l'infant i el seu desenvolupament maduratiu i d'aprenentatge. Escoles com: escoles actives i vives, escoles lliures, escoles democràtiques, escoles no directives, escoles alternatives, escoles obertes, de projectes, de treball cooperatiu..., s'obren camí cada vegada més en la nostra societat, i tenen la finalitat d'oferir l'escola com un espai obert per a tothom i entenen a l'alumne com un subjecte actiu.

Una de les metodologies més actives i innovadores presents en el sistema educatiu actual és l'aprenentatge a través dels ambients de lliure circulació. Una proposta per a una escola activa i competencial, i estretament lligada a la competència d'Aprenere a Aprenere, la qual

suposa, adquirir habilitats per conduir el propi aprenentatge i continuar aprenent de forma eficaç i autònoma (Currículum d'educació primària, 2009).

L'objectiu fonamental del present treball és conèixer el concepte de l'aprenentatge a través dels ambients de lliure circulació i la seva metodologia. Aprofundir, a partir de l'observació i la investigació de diferents escoles referents i l'anàlisi de les influències psicopedagògiques, l'organització dels espais i materials, així com, el rol del mestre. Es vol indagar sobre aquest tema per poder aplicar-ho en possibles pràctiques educatives futures, i conèixer de primera mà la seva efectivitat.

Aquesta recerca està formada per tres parts. La primera part constà d'una fonamentació teòrica per conèixer i identificar els principis metodològics en què es fonamenta, i les influències rebudes per part de diferents autors; i una segona part més pràctica on es recullen les observacions i les vivències de les diferents escoles visitades. Per últim els resultats extrets i les conclusions de la recerca.

2. INSPIRADORS I INFLUÈNCIES PSICOPEDAGÒGIQUES

L'aprenentatge a través dels ambients, no apareix del no-res, sinó que és una metodologia fidel a diferents pedagogs i fonts diverses, seguint els ideals de l'escola activa, viva i lliure. Moltes escoles segueixen treballant tenint en compte alguns dels pensaments i idees que van defensar durant molts anys els pedagogs del segle XIX i XX.

El desenvolupament de l'infant de Piaget; la naturalesa dels infants de Rousseau; les necessitats intrínseques dels infants de Dewey; els centres d'interès i la globalització de Decroly; les intel·ligències múltiples de Howard Gardner, la naturalesa i la pedagogia social de Pestalozzi; la filosofia i els ambients preparats de Maria Montessori; el treball en equip de Cousinet; la ZDP (zona de desenvolupament proper) de Vigotsky; el tempteig experimental de Freinet, entre d'altres, en són alguns dels exemples. (CEIP S'hort des Fassers, 2017).

Tal com afirma Jiménez (2009) aquests autors, juntament amb altres de l'època i diferents moviments socials, polítics i pedagògics, contribueixen a donar origen al que es coneix com l'escola nova. Tots ells parteixen d'una mirada d'igualtat i llibertat cap a les persones i consideren que l'educació ha de ser activa i servir de preparació per a la vida.

En aquest apartat s'estudiaran dos dels grans referents més destacats que han tingut molta influència en aquesta metodologia i en la cultura de la innovació educativa, Rebeca Wild i Loris Malaguzzi. **Rebeca Wild** (1939-2015), juntament amb el seu Marit Mauricio, van fundar el centre experimental Pestalozzi (El Pesta), a l'Equador.

El matrimoni Wild presenta un nou paradigma educatiu que se centra en una escola basada en l'amor i el respecte, en les relacions humanes, en el desenvolupament de l'infant respectant els nivells maduratius i evolutius, la importància de la salut emocional dels infants, la satisfacció de les pròpies necessitats i interessos, i en una educació no directiva, antiautoritària i lliure. L'infant es converteix en el centre de l'aprenentatge i aprèn a través de l'experimentació, l'espontaneïtat i el descobriment (Wild, 1996).

Segons Girbau (2017) l'eix vertebrador del Pesta és l'escola no directiva, organitzada en ambients preparats, amb una gran riquesa i varietat de materials, per tal de propiciar l'activitat espontània, despertar l'interès i la iniciativa de tots els infants. És a dir, aquestes escoles permeten que els alumnes progressin i avancin segons el seu ritme i nivell d'aprenentatge, gràcies al disseny d'ambients preparats que fan possible que el docent només sigui un guia per l'alumne, que l'acompanya i l'ajuda. El paper de la persona adulta acompanyant és el de cooperació amb l'infant: *“Se situa al seu costat i permet que descobreixi per ell mateix, sense avançar-se mai ni conduir la situació cap a un fi concret (Wild, 2007, p.158)”*.

A més a més, un aspecte essencial d'aquestes escoles és la prioritat d'educar les emocions dels infants. Els alumnes han de saber expressar allò que els hi passa, allò que senten i han d'aprendre a exterioritzar els sentiments a través del diàleg. Per això, en aquests centres, tal com afirmava Wild (2003) es dóna més importància al procés que no pas als aprenentatges a curt termini, la qual cosa no exclou, però, que els resultats acadèmics que requereix el sistema educatiu s'assoleixin sobradament a llarg termini.

Loris Malaguzzi (1920-1994), mestre i pedagog, va ser el fundador de les Escoles de Reggio Emilia (Itàlia), que es caracteritzen per la consideració de l'escola com un organisme viu, un laboratori on nens i adults investiguen (Silvente, 2016). La seva pedagogia, el seu pensament i la seva obra, és en resum, una pedagogia ètica, estètica, política, complexa biològica, cultural, relacional, sistèmica, participant, transgressora i constructiva que indaga i narra una imatge d'infància amb drets universals (Hoyuelos, 2006, p.29).

Tots els nens són compresos com éssers capaços d'inventar, imaginar i crear. És molt important entendre que els nens tenen drets i que no són éssers aïllats, de manera que el seu benestar ha d'estar garantit, així com els dels éssers més propers amb qui es relacionen (Rubio, 2014). D'acord amb Cornadó (2013) les escoles Reggio són un model compromès amb els drets dels infants, que implica la participació ciutadana: cal treballar plegats per fer realitat l'atenció a la infància que volem i que somiem.

Alguns dels trets fonamentals de les escoles de Reggio són la tendresa, l'optimisme i l'alegria. Una pedagogia de relació que es basa en l'escolta, l'observació i l'experimentació. S'escolta i s'observa els alumnes amb respecte, sense justificar-los. Tal com afirma Hoyuelos (2014) a partir d'una gran escolta, molt de respecte i una àmplia consideració vers les potencialitats dels nens i les nenes, es pugui reconèixer el dret que tenen les criatures a ser educades en contextos dignes, exigents i d'acord amb aquestes capacitats.

En aquestes escoles, l'espai, l'ambient i l'estètica són elements fonamentals. Loris Malaguzzi afirmava que els infants tenen tres mestres: els adults, els seus iguals i l'entorn físic (Ferro, 2014). L'ambient s'ha de considerar com el tercer educador, per això dóna molta importància a l'estètica de l'entorn. Per aquest motiu, existeix un diàleg entre l'arquitectura, el disseny i el projecte pedagògic. L'objectiu és construir una escola que sigui habitable per a tots, amb espais vius i ambients suggeridors amb materials i recursos que permetin múltiples possibilitats. (Abad, 2011).

3. L'APRENTATGE A TRAVÉS DELS AMBIENTS DE LLIURE CIRCULACIÓ

Tal com afirma Núñez (2014) organitzar una escola a partir d'ambients d'aprenentatge implica, en essència, una manera diferent d'organitzar els infants, els espais i els materials. Suposa una manera diferent de pensar les estructures i les concepcions d'aprendre i d'ensenyar. Els ambients d'aprenentatge ofereixen la possibilitat de canviar la mirada pedagògica sobre com aprèn l'infant, ofereixen, en definitiva, una oportunitat de repensar l'escola.

Barba (2012) destaca que els ambients d'aprenentatge, relaxats, de lliure circulació, són espais preparats per les persones adultes, amb materials estructurats i pensats per satisfer les necessitats autèntiques dels infants. Cada ambient disposa d'una sèrie de propostes que ajuden a posar reptes nous als infants, estructurant-se de manera minuciosa, on cada material i cada recurs està pensat per un objectiu determinat. Tots els racons o espais de l'escola es converteixen en una situació que afavoreix l'aprenentatge.

“Són diferents espais d'autoaprenentatge, de relació i comunicació, on a partir de diferents propostes els infants poden actuar, observar, experimentar, construir, inventar, imaginar, compartir, relacionar-se, emocionar-se... i interactuar amb els altres” (Escola la Sagrega, Santa Eulàlia de Ronçana, para.10).

Aquests permeten respectar els diferents ritmes dels alumnes, les seves necessitats i els seus interessos, i tenen en compte el nivell maduratiu de cada infant. Tothom té l'oportunitat de construir el seu propi aprenentatge i compartir coneixements amb els companys i les

mestres. *Són espais on es viu i on les persones estan en contacte. (Definició italiana d'ambient que parteix de l'escola Reggio Emilia i Pistoia).*

“Els ambients són entorns estimulants on els infants es poden moure lliurement, escollir i desenvolupar-se d'una forma natural en relació als seus interessos i motivacions. Són espais que respecten la diversitat, que tenen en compte en tot moment el ritme individual de cada infant. Són espais dinàmics on es provoca un procés de diàleg entre els materials, els espais i les persones”(Escola Congrés indians, para.1).

Altimir (2014) destaca que l'aprenentatge a través dels ambients no és només un espai sinó un lloc on cada infant pot desenvolupar el que l'interessi, són racons predisposats gràcies a l'observació prèvia per part dels mestres per saber què volen, i que permeten que tots els infants estiguin actius.

Tal com defensa Español (2015) el treball autònom dels ambients és un temps en què els alumnes conviuen i comparteixen interessos, capacitats i estratègies d'aprenentatge; on decideixen què fer en les diferents propostes que se'ls ofereixen; i on l'adult acompanya, ajuda i col·labora en el moment que l'infant ho demana per continuar avançant en la seva descoberta. En aquest sentit, els espais de lliure circulació són una manera més de donar resposta a la diversitat de l'aula.

Aquests ambients donen resposta a les necessitats d'expressió, de creació, de recerca, de descoberta, d'investigació dels infants (simbolitzar, construir, llegir, explorar, crear, indagar, pensar, experimentar, col·laborar, formular hipòtesis, descobrir, compartir...) (Barba, 2012).

Segons l'Equip pedagògic dels Encants (2012), els criteris en què es fonamenten els ambients són: la lliure circulació de pensament; l'autonomia i iniciativa personal; la funcionalitat i l'aprenentatge significatiu; la rellevància de l'acció, l'experimentació i la interacció amb l'entorn, les relacions que s'hi estableixen; entorns rics i espais educadors; materials diversos estructurats i no estructurats i l'acompanyament de la persona adulta com a medidora i impulsora de processos.

4. L'ORGANITZACIÓ DELS AMBIENTS

4.1. L'ORGANITZACIÓ DELS ESPAIS COM A GENERADORS D'APRENENTATGE.

Tots els espais de l'escola han de facilitar i promoure que els alumnes aprenguin, per això, és imprescindible una bona organització. Cal tenir en compte que l'entorn condiona l'aprenentatge, i que els espais on es mouen els nostres infants han de permetre crear

contextos que serveixin per afavorir i provocar relacions entre els infants i l'entorn, i també que permetin plantejar-se qüestions, establir hipòtesis, crear vincles, connectar coses que sabem, etc. (Pérez, 2011). Tots els espais escolars han d'afavorir el desenvolupament de les diverses intel·ligències i un bon clima d'aula, han de contribuir a formar ciutadans lliures, i han de provocar la curiositat i l'interès d'aprendre.

Cada escola organitza i estructura els espais en funció de la seva metodologia, la línia pedagògica del centre i la seva funcionalitat. Diversos autors i estudis afirmen que els espais tenen una gran rellevància educativa, i que moltes vegades no s'ha atorgat aquesta importància. Tal com diu Pérez (2011, p.37): *“L'organització de l'espai condiciona els aprenentatges, per la qual cosa n'hem d'analitzar les característiques i l'ús que se'n fa. La manera d'organitzar els espais està determinada per la nostra manera d'entendre l'aprenentatge i per les metodologies que fem servir, expressa una manera de pensar (sobre l'aprenentatge, l'infant, la comunicació, etc.) i permet fer unes coses o unes altres. Les persones interaccionem amb l'ambient, que ens influeix. Hi ha ambients rics i facilitadors, i d'altres que són tot dificultats i limitacions. Quan milloren els espais escolars millora també la qualitat educativa”*.

Tots els espais del centre, tant interiors com exteriors, han de ser espais educatius que permetin generar les màximes oportunitats de participació i aprenentatge per a tots els alumnes, per afavorir la seva formació integral. Actualment es parla d'espais escolars existents que prenen un nou significat. Les aules passen a ser indrets diàfans i espaiosos que fomenten l'intercanvi i la cooperació, i els passadissos ja no només són zones de pas, sinó que també són espais d'aprenentatge. A més a més, les àrees exteriors, que abans eren concebudes únicament com a lloc d'esbarjo o per a practicar un esport, són ara punts de trobada, d'investigació i experimentació que donen pas a nous coneixements (Departament d'Ensenyament, DGEIP, 2017).

Les diverses zones que componen un centre -aules, patis, espais comuns, entrades, escales, etc.- no poden ser espais morts, passius o neutres, han de parlar i suggerir. Aquests han de facilitar la convivència i han de permetre experiències espacials, on infants i adolescents puguin apropiar-se del territori que els acull (Teixidó, 2015).

Per això, és necessari crear uns espais que siguin oberts i flexibles, que siguin atractius i motivadors per a tots els alumnes, que tinguin en compte la necessitat que tenen els infants de moure's lliurement per l'entorn i que permetin que tots els alumnes se sentin a gust. Tots entenem que un entorn físic agradable, acollidor i que disposa dels elements necessaris ens farà la feina més fàcil i còmoda i, segurament, el resultat que obtindrem serà millor (Ferro,

2014). També, han de fomentar una bona interacció, comunicació i relació per part de tota la comunitat educativa, i han de permetre l'intercanvi i la reflexió de tots els alumnes i professors. A més a més, tal com exposa Silvente (2016), els espais preparats han de conduir a l'acció autònoma, espontània i lliure dels nens i nenes. Alemany (2013) defensa que l'espai ha de ser un lloc agradable, confortable i habitable. Un espai on siguin possibles, les relacions basades en el diàleg, la multiplicitat d'activitats i un espai que afavoreixi el retrobament, l'intercanvi i l'empatia.

“Un espai ben dissenyat es converteix en funcional, estètic, atractiu, adequat a l'edat dels infants que l'habiten d'acord les necessitats i interessos que mostren, generen un ambient d'autoaprenentatge i resulta un suport per a l'educador “(Silvente, 2016, para.6).

Diversos autors com Silvente, J. (2016) i Torelli i Durrett (1996) defensen que un espai ben dissenyat té els següents efectes: dóna suport al benestar emocional; enardeix els sentits; desafia les habilitats motrius; promou el desenvolupament, tant individual com social i ofereix múltiples possibilitats de reptar-se a si mateix i posar a prova les pròpies habilitats.

4.2. L'ORGANITZACIÓ DELS ALUMNES

L'organització d'ambients d'aprenentatge, tal com comenta Núñez (2014), no se centra només en la visió de l'infant i del seu procés d'aprenentatge en solitari, sinó que també fa reflexionar sobre la importància de la interacció entre infants de diferents edats. Per això, la majoria d'escoles que treballen per ambients de lliure circulació han optat per distribuir els alumnes en comunitats o microcomunitats d'aprenentatge, és a dir, conviuen alumnes de diferents edats en els diferents espais.

Són escoles que trenquen l'agrupació dels alumnes en funció del seu any de naixement, promouen un aprenentatge entre iguals i un respecte profund pel procés maduratiu i ritme d'aprenentatge de cada alumne i una convivència rica d'interedats.

Una escola de referència que treballa per ambients de lliure circulació és l'escola dels Encants de Barcelona. En aquesta escola, les seves comunitats són: la dels petits (de tres a cinc anys), la dels mitjans (de sis a nou anys) i la dels grans (de deu a dotze anys).

“Els infants treballen en grups heterogenis d'edat, això permet adaptar els ritmes escolars als seus ritmes personals, respectar els seus processos interns, potenciar l'aprenentatge entre iguals, fomentar les zones de desenvolupament proper, integrar diferents rols al llarg de cada comunitat (petit, mitjà, gran), aprendre a acomiadar i a retrobar, permetre una acollida molt més càlida per part dels adults i dels propis infants als nous grups, poder donar

i rebre amb més qualitat, cuidar i respectar, tenir un clima molt més calmat i de major respecte i aprendre molt més els uns dels altres” (Escola Els Encants, 2017, para.19).

La relació que s'estableix entre els alumnes a través d'aquesta organització és molt enriquidora, ja que entre tots aprenen. Els més grans ajuden als més petits, però els més petits també col·laboren i ajuden. Això permet que tots estiguin disposats a aprendre dels companys, sense tenir en compte la diferència d'edat. Esteban, Navarro i Romera (2013) destaquen que les microcomunitats permeten uns temps més llarg per als processos dels infants, uns cicles de tres anys en els quals cada grup de referència passa per l'experiència de ser els petits, els mitjans i els grans de la seva microcomunitat, per tornar a ser de nou els petits quan passen a la següent.

4.3. ELS MATERIALS

Fent referència als materials que utilitzen diferents escoles que treballen a través dels ambients de lliure circulació, cal destacar, que és molt important, que aquests siguin múltiples i diversos. No s'ha d'oblidar que una organització flexible de l'espai i del temps requereix també un ús obert i flexible dels materials, i que tingui en compte aspectes com la coeducació, la interculturalitat, l'ecologia, el coneixement, així com, l'ús de la xarxa i la responsabilitat social (DGEIP,2017).

Segons Martínez-Mínguez (2017), el material ha de permetre l'expressió de l'activitat motriu espontània, el joc simbòlic, l'organització espacial, la construcció, les habilitats manipulatives, l'experimentació i el desenvolupament sensorial. Per això, cal disposar de materials variats quant el color, la forma, la mida, la textura, etc., que aportin una diversitat d'estímul sensorials, que ofereixin un ampli ventall d'accions, que permetin experimentar amb seguretat, que facilitin la llibertat i l'autonomia d'acció, i que estiguin adequats a l'edat, a la maduració i a les característiques morfològiques de les nenes i dels nens.

És important que els materials despertin la curiositat i l'interès dels alumnes per aprendre, que siguin motivadors, atractius i que facilitin la creativitat i la construcció dels aprenentatges a partir de la pròpia experiència. A més a més, cal que aquests, estiguin a l'abast de tothom per donar resposta a totes les necessitats i interessos individuals. Quan oferim un espai i uns materials pensats i els organitzem i els ubiquem en un lloc determinat, provoquem que puguin crear-se moments de joc, moments d'aprenentatge, moments plens de valor i de contingut (Torreguitart i Carballo, 2016).

5. OBJECTIUS CONCRETS DE L'ESTUDI

L'objectiu principal d'aquesta recerca és conèixer una de les metodologies més innovadores que actualment s'està portant a terme a diferents escoles catalanes, i poder investigar el seu funcionament i la seva organització. Per això, els objectius que s'aborden en aquest treball són els següents:

- Conèixer què són els ambients de lliure circulació.
- Conèixer com es treballen a les escoles els ambients de lliure circulació.
- Identificar els beneficis i els inconvenients d'aquesta metodologia segons la percepció dels mestres.
- Conèixer el paper del mestre i la seva funció en escoles on es treballa per ambients.

6. MÈTODE

6.1. TIPUS DE DISSENY O MÈTODE

La tipologia d'aquest treball final de grau es basa en un treball de recerca, ja que s'ha investigat, a partir de l'estudi descriptiu de diferents autors, bibliografia i aportacions, sobre una nova metodologia que s'està portant a terme cada vegada més en moltes escoles catalanes. El tipus de disseny o mètode que s'ha utilitzat és mixta. Per una banda, la metodologia quantitativa, orientada cap a l'estudi i la comprensió dels diferents beneficis i el paper del mestre. Per una altra banda, la metodologia qualitativa, s'ha utilitzat per conèixer l'organització i l'estructura de diferents escoles que treballen per ambients.

6.2. PARTICIPANTS

En aquest estudi han participat quatre escoles que utilitzen de forma permanent la metodologia basada en ambients d'aprenentatge. De cada escola han col·laborat diferents agents que formen part de la comunitat educativa. En primer lloc, un membre de l'equip directiu de cada centre, com a responsable de l'organització i el funcionament del centre. En segon lloc, l'equip docent, diferents mestres que treballen i que tenen experiència en aquesta metodologia (deu mestres de cada centre). I per últim, les famílies, pares o mares (tres de cada centre) que participen i col·laboren a cada escola. Així doncs, les diferents escoles que han participat en la recerca d'aquest treball han estat:

- Escola 1: és una escola de titularitat privada concertada situada a la ciutat de Barcelona, més concretament al barri de l'Eixample. Aquest centre engloba totes les etapes de l'educació obligatòries i Batxillerat, i es caracteritza per ser una escola familiar, propera, i amb un projecte educatiu actiu i innovador. Hem comptat amb la participació de la directora de l'escola, M.V., i 8 mestres (de cicle inicial i de cicle mitjà).

- Escola 2: és una escola de titularitat pública situada al barri de Les Oliveres de Santa Coloma de Gramenet. És un barri on conviuen diferents cultures. Engloba les etapes d'educació infantil i d'educació primària. Hem comptat amb la participació del director de l'escola, J.C, la cap d'estudis, A.T., i 9 mestres.
- Escola 3: és una escola pública que està situada a Mataró, més concretament al barri de l'Havana. Aquest centre disposa de dues línies d'educació infantil i primària, i el seu projecte es basa en la pedagogia de les arts i en les innovacions pedagògiques. Hem comptat amb la participació de la directora del centre, E.P., i 3 mestres.
- Escola 4: és un centre públic d'educació infantil i primària que està situat molt a prop del Mercat dels Encants, més concretament en el barri de la Sagrada Família de Barcelona. Hem comptat amb la participació de la cap d'estudis, N.P. i 8 mestres del centre.

A més a més, també ha participat la Dra. Mª Àngels Geis Balagué, especialista en diferents espais i materials, i professora del grau d'Educació Infantil de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna de la Universitat Ramon Llull.

6.3. INSTRUMENTS

- **ENTREVISTES**

1. ENTREVISTA SEMI-ESTRUCTURADA: a un representant de l'equip directiu de cada centre. L'entrevista consisteix en diferents preguntes per conèixer com s'organitza i funciona una escola que treballa a partir d'ambients d'aprenentatge. També poder identificar quins són els avantatges que aporta aquesta metodologia, i quins desavantatges o aspectes a millorar cal destacar.

2. ENTREVISTA SEMI-ESTRUCTURADA: a la Dra. Mª Àngels Geis Balagué. Aquesta entrevista consisteix en diferents preguntes relacionades amb els canvis que s'estan portant a terme en el sistema educatiu i altres qüestions més enfocades als diferents espais escolars.

- **QÜESTIONARIS**

1. EQUIP DOCENT: a deu membres de l'equip docent de cada centre. Aquest qüestionari comprèn diferents preguntes tancades sobre l'experiència educativa de l'equip docent, la seva formació específica i quin és el paper i la funció de la seva tasca, pel que fa amb els alumnes i amb les famílies. Per últim, quatre preguntes obertes per conèixer als beneficis i inconvenients d'aquesta metodologia.

2. FAMÍLIES: pares i mares que porten els seus fills a aquestes quatre escoles. Qüestionari per saber el grau de coneixement que tenen respecte a l'escola i la seva implicació en el projecte educatiu del centre. A més a més, algunes preguntes que fan referència a l'educació dels seus fills.

- **OBSERVACIÓ**

S'ha dut a terme una observació directa, que ha permès comparar, analitzar i recollir més informació sobre aquesta metodologia. S'ha utilitzat una graella d'observació per poder fer un registre sobre els diferents aspectes a observar. En aquest cas, ens ha interessat observar els diferents espais i materials, la interacció entre mestre-alumne i entre iguals, la conducta espacial i el paper del mestre. A més a més, la tipologia d'observació ha estat no participant, perquè en tot moment s'ha observat sense participar activament en les dinàmiques de l'aula.

6.4. PROCEDIMENT

Un cop escollit aquest tema, tan present en diferents escoles, i després d'una exhaustiva investigació, es van dissenyar i validar els tres instruments (entrevistes, qüestionaris i observació) de recollida de dades que es van utilitzar. A continuació, es van buscar diferents escoles que utilitzaven aquesta metodologia en el seu projecte educatiu, i es va intentar contactar amb algunes d'elles a través del correu electrònic, trucades telefòniques i personalment. Un cop confirmada la participació de les diferents escoles, es va concretar el dia i l'hora de la trobada. Aquestes es van portar a terme durant tot un dia, i això va permetre poder recollir tota la informació. En primer lloc, va haver-hi un primer contacte, una petita trobada, amb el director/a o cap d'estudis per parlar i mantenir una conversa sobre l'escola i el seu funcionament. Seguidament, es van observar els diferents espais, i més tard, com els alumnes treballaven a través dels ambients. Per últim, al finalitzar al dia, es va repartir els qüestionaris a l'equip docent. Cal destacar que el mateix dia de la visita, es va demanar que algun membre de l'equip directiu signés el consentiment informat. Es va utilitzar el mateix procediment per poder contactar amb la Dra. Mª Àngels Geis.

Un cop recollides totes les dades es va dur a terme l'anàlisi d'aquestes. Per una banda, les dades qualitatives han estat transcrites, i seguidament codificades, per poder extreure els resultats més adients segons els objectius i el quadre de comandament. Per altra banda, les dades quantitatives obtingudes a través del qüestionari, s'han agrupat per poder fer un recompte de les diferents respostes. Finalment, gràcies a totes les dades recollides i analitzades, hem pogut redactar els resultats i les conclusions.

7. RESULTATS I DISCUSSIÓ

Un cop recollides totes les dades, s'ha dut a terme una anàlisi per poder extreure'n els resultats, tenint en compte els objectius de recerca plantejats des de l'inici. Així doncs, a continuació es mostraran els diferents resultats extrets de tots els instruments utilitzats.

1. Conèixer com es treballen a les escoles els ambients de lliure circulació.

Pel que fa a la categoria de la **distribució dels alumnes**, i després d'haver analitzat les entrevistes dels diferents membres de l'equip directiu, hem pogut observar que tres de les quatre escoles participants utilitzen la mateixa estructura a l'hora d'organitzar els alumnes en els ambients. Aquestes escoles s'organitzen en tres comunitats: la comunitat de petits (de 3 a 5 anys), la comunitat de mitjans (de 6 a 8 anys) i la comunitat de grans (de 9 a 11 anys). Només una de les escoles que ha participat en aquesta recerca només fa servir aquesta metodologia en educació infantil, barrejant tots els alumnes de P3, P4 i P5, i a cicle inicial, barrejant els alumnes de 1r i 2n de primària.

Centrant-nos amb les escoles que treballen per comunitats, cal destacar que totes elles, segons tres dels quatre membres de l'equip directiu entrevistats i arran l'observació realitzada als diferents centres, organitzen els alumnes en grups heterogenis d'edat, de nivell d'aprenentatges, d'interessos i de necessitats. A més a més, cada grup disposa d'un espai de referència, amb una tutora responsable que guia i acompanya els alumnes.

Per una banda, tal com s'ha pogut observar en les diferents escoles, constantment els alumnes interaccionen i s'ajuden entre ells de forma cooperativa, i s'estableix una relació entre iguals. La majoria d'alumnes mostren ser persones autònomes, capaces de resoldre per ells mateixos els dubtes i conflictes. Aquesta metodologia, segons l'opinió de dues de les persones entrevistades, fomenta el treball cooperatiu i el treball en equip. Arran l'observació, hem pogut constatar que hi ha molt pocs moments en què els infants treballen de forma individual.

Per altra banda, tal com esmenten dues de les persones participants, el fet de treballar i conviure amb infants de diferents edats fa que s'estableixin una sèrie de rols (ser cuidats, tenir cura, ser l'expert, ser model d'actuació, etc.), i això permet que tots els alumnes, durant la seva vida escolar, visquin l'experiència de passar per les diferents funcions. Així mateix, hem pogut observar com els alumnes més grans es converteixen en models d'actuació, i dirigeixen els més petits quan tenen algun dubte. Per això, la imitació forma part de l'aprenentatge diari dels més petits.

Pel que fa a la categoria de **l'estructura dels ambients**, tant pels resultats extrets de les entrevistes, com les visites realitzades en els diferents centres, tres de les quatre escoles

participants coincideixen que hi ha quatre moments claus en els ambients. En primer lloc, la tria de l'espai a l'aula de referència, on els alumnes decideixen a quin ambient voldran participar i anar durant aquella estona; la rotllana inicial de cada espai, on els diferents alumnes se saluden i comparteixen les normes i les propostes de cada ambient; el temps personal, és a dir, la lliure circulació d'aprenentatges de cada infant amb els companys, els materials i les diferents propostes; i la rotllana final, el tancament de la sessió. Els nens expliquen tot allò que han fet, que han après, si han tingut alguna dificultat, com l'han resolt, si els hi ha agradat, com s'han sentit, etc.

Fent referència als **diferents tipus d'ambients** que podem trobar en totes les escoles que han col·laborat en aquesta recerca, hem pogut observar que la majoria coincideixen bastant amb la tipologia d'activitats i propostes que es fan en les diferents comunitats d'aprenentatge. Per una banda, a la comunitat de petits, el joc simbòlic i d'exploració formen part de l'aprenentatge autònom i lliure de l'infant (llum i ombres, psicomotricitat fina, construccions, dramatitzacions, la caseta, els oficis, etc.) Per una altra banda, tal com afirma E.P., directora d'una de les escoles participants, "a la comunitat de mitjans i grans s'assegura una organització a partir de contextos d'aprenentatge diversos que permeten desenvolupar la iniciativa dels nens i les nenes, la seva capacitat d'autonomia, l'esperit crític, la creativitat, la reflexió i el gust per aprendre". A més a més, dues de les persones entrevistades, ens comenten que un dels recursos més utilitzats a tots els ambients són les caixes de recerca o investigació, on hi ha programats diferents reptes que els alumnes han de resoldre, efectuar hipòtesis i arribar a conclusions. També, tal com comenta la N.P., cap d'estudis d'una de les escoles, un dels punts més destacats d'aquestes dues comunitats, són els itineraris personals que segueixen cada alumne per treballar els diferents continguts del currículum.

Cal destacar, segons les respostes de dues de les quatre persones entrevistades, que cada ambient està enfocat a treballar algunes de les intel·ligències múltiples, però, això no vol dir que dins d'un mateix espai no s'interrelacionen amb totes les altres. Abad (2011) defensa que dissenyar espais perquè els nens puguin experimentar, compartir, relacionar-se, interactuar amb els altres, sentir noves sensacions, i avocar-ne altres, va més enllà de l'elaboració de programacions o de l'organització de les activitats.

2. Identificar els beneficis i els inconvenients d'aquesta metodologia segons la percepció dels mestres.

En aquest apartat, i segons la percepció de tots els mestres enquestats i membres de l'equip directiu entrevistats, es tenen en compte per una banda els diferents beneficis i avantatges d'aquesta metodologia, i per altra banda els seus inconvenients.

Tal com es pot observar en el gràfic de la Figura 1, i pel que fa a les respostes obtingudes dels mestres participants, podem afirmar que no hi ha una única resposta que destaquï per sobre les altres, sinó que els mestres consideren que aquesta metodologia engloba diversos avantatges per als alumnes.

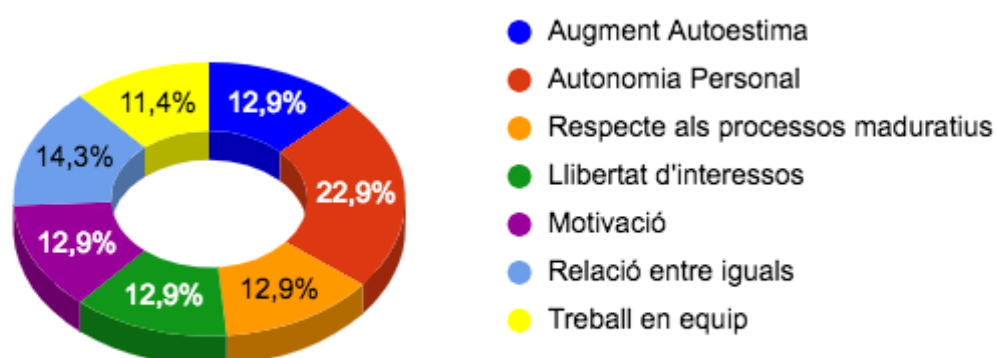

Figura 1: Beneficis psicològics, emocionals i socials dels ambients d'aprenentatge de lliure circulació.

Del total dels enquestats, podem apreciar que la resposta majoritària ha estat la que considera que l'aprenentatge a través dels ambients afavoreix l'autonomia personal dels alumnes amb un 22,9%, ja que és el propi alumne el que pren les decisions lliurement en funció dels seus interessos i motivacions. A més a més, podem observar que el 14,3% està d'acord que aquesta metodologia fomenta l'augment d'autoestima de tots alumnes. Tal com defensa A.T., aquest tipus d'aprenentatge és molt positiu per a tots els alumnes, però més encara, per a aquells que en metodologies més tradicionals no assolixen els objectius, perquè d'aquesta manera s'ha pogut observar una millora respecte a la pròpia autoestima. Un 12,9% coincideix en quatre dels beneficis esmentats: respecte als processos maduratius, llibertat d'interessos, motivació i relació entre iguals. L'aprenentatge per ambients respecte al procés maduratiu de cada infant i els ritmes personals d'aprenentatge, així com, potencia les ganes d'aprendre, d'investigar i de saber, segons l'opinió de dues persones entrevistades. A més a més, la directora M.V., afirma que a través d'aquesta metodologia *“Es potencien les relacions socials i de convivència entre els infants de diferents edats; es desenvolupen els hàbits socials, compartint els espais, els jocs, la capacitat de posar-se d'acord els uns amb els altres; es millora el llenguatge oral, el lèxic i l'espontaneïtat en la*

parla; es progressa en la comunicació i expressió ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals per mitjà de diferents llenguatges; i els alumnes expressen els seus sentiments, emocions i sensacions lliurement". Per últim, un dels altres beneficis destacats amb un 11,4% és que a través d'aquesta metodologia es potencia el treball en equip i l'aprenentatge cooperatiu. Tal com defensa Español (2015), és interessant veure com els nens i les nenes van creant i avançant en els seus petits projectes, sense la direcció de l'adult, guanyant autonomia, presa de decisió, responsabilitat, creativitat i altres eines que necessiten desenvolupar per créixer i aprendre.

Fent referència al gràfic de la Figura 2, i través de les respostes obtingudes, podem observar que tots els mestres participants consideren que encara que hi hagi més avantatges també hi ha diversos inconvenients.

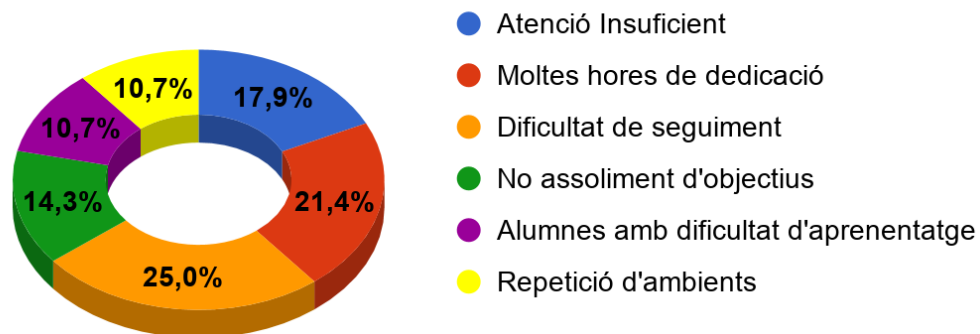

Figura 2: Inconvenients respecte a la metodologia d'ambients de lliure circulació.

En primer lloc, el 25% dels mestres coincideixen que uns dels inconvenients més destacats d'aquesta metodologia és la dificultat de fer un bon seguiment dels aprenentatges de tots els alumnes. La majoria d'aquests ho justifiquen perquè consideren que hi ha una ràtio massa elevada d'alumnes dins de cada ambient, i això provoca que els mestres tinguin alguns problemes a l'hora de registrar i avaluar l'aprenentatge individual de cada alumne. En segon lloc, el 21,4%, afirma que ha d'haver-hi una constant renovació o actualització de les propostes i dels materials, i això suposa unes hores de dedicació que molts cops ha de ser fora l'horari escolar.

En tercer lloc, un 17,9%, considera que els mestres tenen la sensació que els alumnes no reben l'atenció necessària, per això, pensen que en alguns moments estan perdent el temps. El desconeixement, moltes vegades, de què aprenen i assoleixen els alumnes, és un dels altres inconvenients que veuen els mestres enquestats, amb un 14,3%. Aquesta llibertat que tenen els alumnes de decidir què volen fer, quan i a on, crea una incertesa als mestres perquè dubten si allò que fan, sense cap supervisió de l'adult, els porta a conclusions i a veritables aprenentatges. Per tant, hi ha una certa preocupació per arribar a

assolir els objectius. Molt sovint s'han de basar amb l'autoavaluació dels alumnes, i moltes vegades no s'ajusta a la realitat.

En cinquè lloc, un 10,7% considera que moltes vegades aquells alumnes amb menys necessitat d'experimentar o menys curiositat, es queden sempre al mateix ambient, i no s'animen a canviar per manca de seguretat i confiança. I per últim, un 10,7% dels mestres, mostren la seva preocupació per aquells alumnes més dispersos que necessiten un suport i una guia en tot moment. Hi ha alumnes que no volen treballar, o es desorienten molt, i utilitzant aquesta metodologia poden passar bastant desapercebuts. Tal com expressa la Dra. Mª Geis, aquesta metodologia no és l'adequada per a tots els infants, ja que alguns no acaben d'adaptar-se i es mostren angoixats perquè no saben que fer ni on anar. Per això, defensa que la millor opció és combinar diferents mètodes d'aprenentatge.

3. Conèixer el paper del mestre i la seva funció en escoles on es treballa per ambients.

Pel que fa a la categoria de la **formació del docent**, i a partir del buidatge de les enquestes realitzades, podem afirmar que el 46,4% dels mestres enquestats, no han rebut cap tipus de formació respecte a aquesta metodologia. Pel que fa a la resta, el 53,6%, afirmen que en algun moment de la seva trajectòria professional han realitzat algunes formacions per tal d'enriquir la seva experiència personal. D'aquests últims, cal destacar que el 50% dels mestres han rebut una formació relacionada amb l'educació viva i activa, per poder ampliar els seus coneixements i portar a la pràctica metodologies innovadores a l'aula. També, podem observar que alguns dels mestres han realitzat cursos més específics pel que fa a les matemàtiques manipulatives (28,5%) i l'aprenentatge vivencial de la llengua (32,1%). Formacions que tenen com a objectiu portar l'experimentació i la manipulació de les llengües i les matemàtiques dins de l'aula. I per últim, altres formacions que han realitzat alguns dels participants han estat: cursos per aprendre a treballar per projectes i una formació destinada a la transformació d'espais i a la planificació dels ambients, per tal de poder organitzar i distribuir de forma efectiva tots els espais de l'escola. A més a més, tal com destaquen dues de les persones de l'equip directiu entrevistades, també ha estat imprescindible l'assessorament d'altres docents amb major experiència en aquest camp i les visites a altres centres que treballen a partir d'aquesta metodologia.

Cal destacar, que la majoria d'aquests mestres fa pocs anys que treballen utilitzant aquesta metodologia. Tan sols el 21,4%, té entre 3 i 5 anys d'experiència, mentre que la resta, el 78,6%, només en tenen entre 1 i 3 anys.

Pel que fa a la categoria del **rol del docent**, del seu paper i la seva funció en els ambients, un tant per cent molt elevat dels mestres enquestats, el 85,7%, afirmen que el mestre és la persona que guia i acompanya a l'alumne en el seu aprenentatge. Tal com afirma Martínez-Mínguez (2017), la persona adulta no solament hi ha de ser, sinó que també ha de regular, provocar, observar, fer propostes, plantejar reptes i acompanyar el moviment de cada infant des del respecte i la presència. D'acord amb aquesta afirmació, tres persones entrevistades destaquen que és molt important l'acompanyament de l'adult en vers l'infant amb amor i respecte. Tal com expressa A.T., "l'alumne és l'encarregat d'investigar i crear el seu propi aprenentatge, per això, és essencial, que tothom respecti els ritmes, els temps i els processos madurats de cada infant".

A més a més, el 100% dels participants coincideixen que el mestre és la persona encarregada d'organitzar els espais i els materials dels diferents ambients. Segons Torreguitard i Carballo (2016), el mestre té la funció de preparar i dissenyar propostes que permetin que els nens puguin construir i crear una experiència d'aprenentatge en funció dels seus propis interessos. Per aquest motiu, i a través de l'observació realitzada en els diferents centres, podem constatar que en la majoria dels ambients hi ha, com a mínim, una persona responsable que garanteix el bon funcionament de l'espai, i que s'encarrega d'establir un clima de seguretat i confiança que permeti que tots els alumnes puguin desenvolupar el seu aprenentatge de forma positiva. D'acord amb aquesta afirmació, el 82,1% dels mestres, confirmen que és imprescindible que hi hagi un professor responsable a cada ambient. Tanmateix, el 46,4%, també considera que tot i haver-hi un professor responsable, és molt important, la cohesió i la col·laboració de tots els mestres.

El 50% destaca que el mestre dirigeix en algun moment del dia les activitats dels alumnes, mentre que l'altre 50% defensa que és l'alumne qui ha de construir el seu propi aprenentatge, i que el mestre només observa el seu desenvolupament. Així mateix, i mitjançant l'observació, hem pogut veure que els mestres només dirigeixen en moments puntuals algunes activitats, com per exemple, en la presentació de noves propostes o nous materials, o quan algun alumne pot semblar desorientat o inactiu. A més a més, en cada un dels ambients, existeixen algunes activitats més concretes que abasten continguts més específics per treballar les llengües i les matemàtiques. Per aquest motiu, el 71,4% dels participants, consideren que el mestre planteja algunes propostes concretes dins de cada ambient, però que la majoria de vegades les propostes són molt obertes i fomenten l'autonomia i la iniciativa personal. Per això, una de les tasques més importants que ha de fer el mestre és estar pendent de les necessitats i interessos individuals de cada alumne,

per tal de donar els recursos i les eines més adients en cada cas. Tal com destaca A.T., “el paper del mestre és molt important, perquè ha d’estar molt despert i molt atent a les demandes de tots els alumnes, i motivar aquells aspectes que més els hi interessin, a partir de preguntes i observacions”.

Un altre punt important a destacar és que el 60,7% dels docents estan satisfets a treballar a través d’aquesta metodologia, i el 32,2% estan totalment satisfets. Per contrari, tan sols el 7,1% dels participants mostren estar insatisfets, perquè creuen que seria adient que hi hagués un acompanyament més exhaustiu per part de l’equip directiu de cada escola, donant-los-hi més temps i suport. Aquests també destaquen que és molt complicat estar a l’abast de tots els alumnes a causa de la gran ràtio d’alumnes que hi ha en els ambients.

Tanmateix, les quatre persones entrevistades dels diferents centres, juntament amb la Dra. Geis, creuen que treballar a partir d’aquesta metodologia, porta un desgast personal d’energia, ja que cal una dedicació constant i moltes hores de preparació, i això provoca certa angoixa i preocupació a molts mestres.

Pel que fa a la categoria de l’**avaluació**, es pot observar que els instruments que s’utilitzen a l’hora d’avaluar els alumnes quan treballen per ambients són diversos. Els més utilitzats per als mestres participants (n=28) són l’observació directa amb un 82,1% i l’avaluació a partir de les anotacions, reflexions i posada en comú entre els docents, amb un 78,6%. Tots els membres de l’equip directiu entrevistats destaquen que l’avaluació és una tasca que duu a terme tota la comunitat educativa, i per això, és molt important, que els mestres comparteixin totes les informacions i les observacions que van recollint durant tot el dia, per poder fer un bon seguiment de l’aprenentatge de l’alumne. A partir de l’observació de les diferents escoles, podem afirmar que els mestres responsables de cada ambient duen a terme una observació directa de forma sistemàtica, i la majoria d’ells fan diverses anotacions fent referència a aspectes rellevants a destacar i/o possibles millores. Per això, el 71,4% d’aquests mestres utilitzen de manera periòdica l’elaboració d’informes per compartir l’avaluació individual dels alumnes. A més a més, tots els mestres enquestats (n=28) han respost de forma afirmativa que una de les funcions del mestre en els ambients és observar, anotar i documentar els processos d’aprenentatge dels infants. A tall d’exemple, tres dels quatre membres de l’equip directiu entrevistats, destaquen que durant l’observació, el mestre té en compte l’èxit o el fracàs de les propostes, les relacions entre els infants i la intervenció individual de cada alumne.

Un dels altres instruments d'avaluació que els mestres donen molta importància és l'autoavaluació dels propis alumnes. El 50% dels enquestats confirmen que la participació dels alumnes en els processos d'avaluació és imprescindible. Ells mateixos són els qui han de valorar i supervisar la seva evolució i progressió en els aprenentatges. Tal com remarquen, dues de les persones entrevistades de l'equip directiu, és molt important recollir la veu de tots els alumnes mitjançant diferents instruments d'avaluació. L'autoavaluació i la coavaluació prenen cada cop més importància per implicar a l'alumne en el seu procés d'aprenentatge, i fer-lo més autònom i competent (Ferro, 2014). En totes les escoles participants, en la comunitat de petits l'autoavaluació es fa a través de rúbriques o graelles d'autoavaluació, i en el cas de la comunitat de mitjans i grans, a tres de les quatre escoles, s'utilitza també la coavaluació entre els companys.

Seguidament, i a partir de l'anàlisi de les dades, es pot observar que les rúbriques (46,4%) també són uns dels instruments d'avaluació que fan servir els mestres a l'hora d'avaluar els alumnes quan treballen per ambients. L'instrument d'avaluació menys utilitzat és el diari de camp (21,4%).

Segons N.P., un dels punts més destacats són les tutories individualitzades que es fan a tots els alumnes de l'escola. Cada mestre, dins de l'horari escolar, disposa d'una hora setmanal, destinada a realitzar entrevistes personals amb tots els infants, i així poder fer un bon seguiment de l'alumne.

8. CONCLUSIONS

Un cop finalitzada aquesta recerca, i després d'haver recopilat tota la informació i haver analitzat el contingut i el buidatge de les dades, a través dels diferents instruments utilitzats, podem donar resposta als diferents objectius que ens vam proposar des de l'inici, i per tant, concloure la recerca d'aquest article.

1. Conèixer com es treballen a les escoles els ambients de lliure circulació.

En general, les escoles que treballen per ambients organitzen els alumnes en comunitats d'aprenentatge, petits, mitjans i grans. Dins de cada comunitat es formen grups heterogenis de diferents edats, on es respecten els processos maduratsius de cada infant, els seus interessos i les seves necessitats. Per això, cal destacar la importància d'assegurar contextos d'aprenentatges diversos en les propostes dels diferents ambients, perquè estiguin a l'abast de tots els alumnes, i fomentin l'autonomia i la llibertat d'actuar, observar i experimentar dels infants. A més a més, la majoria de les escoles coincideixen en el fet que hi ha quatre moments claus en els ambients. En primer lloc, quan els alumnes decideixen la tria de l'ambient; en segon lloc, la rotllana inicial per conèixer les diferents propostes i

normes de cada espai; en tercer lloc, la lliure circulació d'aprenentatges, i per últim, el tancament de la sessió. Cal destacar, que tots els ambients estan pensats i organitzats per treballar les diferents intel·ligències múltiples.

2. Identificar els beneficis i els inconvenients d'aquesta metodologia segons la percepció dels mestres.

Per una banda, cal destacar que aquesta metodologia afavoreix l'autonomia personal de l'alumne, ja que és el propi infant qui construeix el seu aprenentatge a través dels seus interessos i les seves motivacions. Aquest fet provoca un augment d'autoestima per part de tots els alumnes, així com, les ganes d'aprendre i de descobrir nous coneixements. A més a més, el treball en equip i l'aprenentatge cooperatiu potencia la interacció entre iguals. Per una altra banda, existeixen certes dificultats o mancances que són importants de valorar i tenir en compte per al bon funcionament dels ambients de lliure circulació. En primer lloc, la dificultat de fer un bon seguiment dels aprenentatges de tots els infants i la preocupació per assolir els objectius, provoca una certa incomoditat en vers aquesta metodologia. En segon lloc, un altre inconvenient és la manca de temps que tenen els mestres per renovar o actualitzar les propostes i els materials.

3. Conèixer el paper del mestre i la seva funció en escoles on es treballa per ambients.

El paper del mestre és primordial perquè té la tasca d'organitzar i afavorir l'aprenentatge autònom de tots els alumnes. És la persona que guia, acompanya i motiva a l'alumne planificant i dissenyant els ambients de manera que facilitin l'activitat de l'infant. És imprescindible la col·laboració i la cohesió de tots els mestres, i un professor responsable de cada ambient que vetlli pel seu bon funcionament, i perquè doni els recursos i les eines més adients segons les necessitats i els interessos dels alumnes. També, és imprescindible l'avaluació per part de tota la comunitat educativa, per això, l'observació directa i l'avaluació a partir d'anotacions, reflexions i posada en comú entre els docents, és fonamental per fer un seguiment exhaustiu de tots els alumnes.

9. LIMITACIONS I PROSPECTIVA

Durant la recerca ens hem trobat davant diverses limitacions. En primer lloc, cal destacar que els resultats obtinguts d'aquest treball no es poden generalitzar, ja que la mostra representa un conjunt molt petit d'escoles que treballen per ambients, és a dir, no és prou àmplia. En segon lloc, hem tingut dificultats a l'hora de posar-nos en contacte amb els diferents participants. En un primer moment, algunes de les escoles les quals havia pensat que eren les ideals per participar en aquesta recerca, es van negar o no van poder

col·laborar. Tanmateix, aquest fet no va suposar un problema, perquè altres escoles van respondre de forma positiva les meves demandes. Finalment, cal ressaltar que hem obtingut el 100% de participació dels diversos membres dels equips directius (cap d'estudis i directors) i el 70% dels docents dels centres. En canvi, no ha estat possible la col·laboració de les famílies, una part important que ens hagués agradat incloure en el treball.

Tenint en compte que no ha estat possible la participació de les famílies en aquesta recerca, tal com havíem plantejat des de l'inici, seria interessant investigar i conèixer el grau de satisfacció que tenen les famílies, i poder expressar els punts forts i febles que troben d'aquesta metodologia. A més a més, un altre aspecte que seria oportú investigar és com els alumnes s'adapten i tenen els coneixements necessaris i suficients per cursar l'Educació Secundària Obligatoria.

10. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ALEMANY, C. (2013). *L'espai i el temps a l'escola. Monogràfic. Perspectiva escolar*, núm.367, pàgs 4-13.

BARBA, A (2012). *Què vol dir començar primària a l'escola dels Encants?* Equip pedagògic de l'escola dels Encants. Guix. Elements d'acció educativa, núm.390, pp.35-38.

CARBONELL, L. (2015). *Més enllà de les matèries. Monogràfic. Perspectiva escolar*, núm.383, pàg 4-5.

ESPAÑOL, M. (2015). *Mirant més enllà. Perspectiva Escolar*, núm.383. Publicació de Rosa Sensat. pp. 28-31.

ESTEBAN, L., NAVARRO, M., i ROMERA, O. (2013). *Repensar l'escola, els seus temps i els seus espais. Perspectiva escolar*, núm.367, pp.20-28.

FERRO, H. (2014). *Espais escolars per a un aprenentatge més autònom i competencial. Perspectiva escolar*, núm.378. Publicació de Rosa Sensat, pàg 15-19.

GIRBAU, M. (2017). *Rebeca Wild. Nou paradigma educatiu. Guix. Elements d'acció educativa*, núm. 433, pàg 35-39.

HOYUELOS, A. (2006). *La estética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi. Barcelona: Col·leccions Rosa Sensat, Octaedro.*

HOYUELOS, A. (2014). *Loris Malaguzzi 2014. Guix Infantil*, núm 74. pp. 29-32.

MARTÍNEZ-MÍNGUEZ, L. (2017). *Vuit idees clau de l'educació pel moviment*. Guix d'Infantil, núm.91, pp.31-35.

NÚÑEZ, G. (2014). *Però el cent existeix... els ambients d'aprenentatge a l'escola infantil*. Infància: educar de 0 a 6 anys. pp.32-33.

SILVENTE, J. (2016). *Camins i mirades cap als ambients. Bases teòriques*. Editat per Veure Pensar i Sentir.

TEIXIDÓ, P. (2015). *Diàlegs entre arquitectura i pedagogia*. Fòrum: revista d'organització i gestió educativa, núm.38, pàgs 11-17.

TORREGUITART, L. i CARBALLO, A. (2016). *Aprenent fent*. Guix d'Infantil, núm.85, pp.15-18.

WILD, R. (1996). *Educar para ser* (6a ed.). Barcelona. Herder.

WILD, R. (2003). *Calidad de vida: Educación y respeto para el crecimiento interior de niños y adolescentes*. Barcelona. Herder.

WILD, R. (2007). *Aprender a vivir con niños: Ser para educar*. Barcelona. Herder.

WEBGRAFIA

ABAD, J. (2011). *La escuela como ámbito estético según la pedagogía reggiana*. Artículo de las III Jornadas Pedagógicas. Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz. Recuperat a:

<http://www.vitoria-gasteiz.org/wb021/http/contenidosEstaticos/adjuntos/es/33/07/43307.pdf>

BELVIS, E. i SASOT, S.(2017) *Com dissenyar espais educatius per aprendre i conviure? Guia Pràctica. Hack the school. Espais per aprendre i conviure*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat a:

http://educaciodemadema.cat/sites/default/files/guia_hacktheschool_18.02_web.pdf

CORNADÓ, J.M. (2013) *El treball educatiu a la primera infància: la programació com a millora de la pràctica professional* (tesi doctoral Universitat Rovira i Virgili). Tarragona. Recuperada a: <http://www.tdx.cat/handle/10803/119531>

CENTRE UNESCO DE CATALUNYA(2015). *Repensar l'educació. Vers un bé comú mundial?* Organització de les nacions unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura. 2a.ed.Fundació Jaume Bofill i Àtona Víctor Igual, SL. Trad.Roig.E. Recuperat a: <http://www.unescocat.org/fitxer/3683/Repensar>

CEIP S'HORT DES FASSERS (2017). *Els ambients d'aprenentatge*. Projecte educatiu desenvolupat per l'equip de mestres del cicle d'infantil. Recuperat a: <http://www.fassers.org/wp-content/uploads/2017/06/projecte-ambients-fassers.pdf>

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (2009). *Educació primària: currículum*. Generalitat de Catalunya. Recuperat a: http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0031/034fc257-4463-41ab-b7f5-dd33c9982b4f/curriculum_ep.pdf

DIRECCIÓ GENERAL D'EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA (2017). *Despertem mirades a l'entorn de l'espai escolar*. Departament d'Ensenyament. Recuperat a: http://xtec.gencat.cat/web/.content/centres/espais_escolars/espais_mirada_estetica/documents/Departament-dEnsenyament-Espais-reduced.pdf

ESCOLA DELS ENCANTS (2017). *El projecte educatiu de l'Escola dels Encants*. Barcelona. Recuperat a: <https://www.escoladelsencants.cat/una-escola-viva>

ESCOLA LA SAGREGA (s.d.) *Ambients d'aprenentatge*. Santa Eulàlia de Ronçana. Recuperat a: <https://agora.xtec.cat/esc-lasagrera/ambients-daprenentatge/>

ESCOLA CONGRÉS INDIANS (s.d.) *Els ambients lliures*. Barcelona. Recuperat a: <http://escolacongresindians.com/els-ambients-lliures/>

PÉREZ, L. (2011). *Planificació dels espais, els temps i els recursos en educació infantil*. Didàctica de l'educació infantil. Recuperat a: http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752_EDI/EDI_1752_M02/web/html/media/fp_edi_m02_u3_pdfindex.pdf

RUBIO, C (2014). *Reggio Emilia: la experiència de ensenyar a partir de la bel·lesa*. Recuperat a: http://www.usfq.edu.ec/publicaciones/para_el_aula/Documents/para_el_aula_09/pea_009_0015.pdf

SILVENTE, J. (2016). *La qualitat dels espais de l'escola: reflexions sobre el disseny*. El diari de l'educació. Fundació Periodisme plural. Recuperat a: <http://diarieducacio.cat/blogs/rosasensat/2016/11/18/la-qualitat-dels-espais-de-lescola-reflexions-sobre-el-disseny/>